

Модуль 3
«ПРОЄКТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З
ВІДХОДАМИ: ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ТА ДОСВІД»

Роздатковий матеріал до теми 5
«СКЛАДАННЯ ПРОЄКТУ ВИТРАТ НА ФІНАНСУВАННЯ
ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО БІЗНЕСУ.
СКЛАДАННЯ ПЛАНУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ, НЕОБХІДНИХ
ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.
ПІДГОТОВКА ЩОМІСЯЧНИХ ЗВІТІВ ЗА ПРОЄКТАМИ
"ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ (БЕЗ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ
ПРАЦІ)", "ПОЧАТКОВІ ВИТРАТИ", "ДЖЕРЕЛА
ФІНАНСУВАННЯ ТА ВИТРАТИ" З ВИКОРИСТАННЯМ
ЕЛЕКТРОННОЇ ТАБЛИЦІ EXCEL»

*Підготовлено в рамках реалізації Проєкту Європейського Союзу програми Еразмус+
«Модуль Жана Монне»:
«Міждисциплінарний підхід до дослідження управління відходами: впровадження практики
ЄС» - 621029-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE*

Module 3
“PROJECT FINANCING OF WASTE MANAGEMENT:
EUROPEAN PRACTICE”

Handouts for topic 5
«DRAFTING THE COSTS FOR FINANCING THE
ENVIRONMENTALLY RELATED BUSINESSES FUNCTIONING.
DRAFTING THE CASH FLOWS NEEDED TO FUND THE
ENTERPRISE ACTIVITY. PREPARATION OF THE MONTHLY
PROJECT REPORTS ON "OPERATING EXPENSES (WITHOUT
LABOR COSTS)", "INITIAL EXPENSES", "SOURCES OF
FINANCING AND EXPENSES" IN EXCEL SPREADSHEET
MODE»

*Prepared within the implementation of
EU Erasmus+ Programme “Jean Monnet Module”:
«An interdisciplinary approach to waste management study: implementing the EU
practices» (621029-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE)*

СКЛАДАННЯ ПРОЄКТУ ВИТРАТ НА ФІНАНСУВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО БІЗНЕСУ. СКЛАДАННЯ ПЛАНУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА. ПІДГОТОВКА ЩОМІСЯЧНИХ ЗВІТІВ ЗА ПРОЄКТАМИ "ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ (БЕЗ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ)", "ПОЧАТКОВІ ВИТРАТИ", "ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ТА ВИТРАТИ" З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННОЇ ТАБЛИЦІ EXCEL

Мета:

Зрозуміти сутність та процедуру складання проєкту витрат на фінансування функціонування екологічного бізнесу

План

1. Формування проєкту витрат на фінансування функціонування екологічного бізнесу.
2. Формування плану грошових потоків, необхідних для фінансування діяльності підприємства.
3. Особливості формування звіту "Операційні витрати (без витрат на оплату праці)".
4. Особливості формування звіту "Початкові витрати".
5. Особливості формування звіту "Джерела фінансування та витрати".

Результати навчання:

Знати: особливості формування проєкту витрат для екологічного бізнесу; процедуру складання плану грошових потоків, необхідних для діяльності підприємства; механізми залучення коштів з різних джерел фінансування; методи аналізу проєктів та оцінки платоспроможності позичальника

Вміти: формувати щомісячні звіти по проєкту в частині операційних витрат, початкових витрат та джерел фінансування з використанням електронної таблиці Excel

DRAFTING THE COSTS FOR FINANCING THE ENVIRONMENTALLY RELATED BUSINESSES FUNCTIONING. DRAFTING THE CASH FLOWS NEEDED TO FUND THE ENTERPRISE ACTIVITY. PREPARATION OF THE MONTHLY PROJECT REPORTS ON "OPERATING EXPENSES (WITHOUT LABOR COSTS)", "INITIAL EXPENSES", "SOURCES OF FINANCING AND EXPENSES" IN EXCEL SPREADSHEET MODE

Aim:

To understand the essence and procedure of drawing up a project of costs for financing the functioning of an ecological business

Plan

1. Formation of the cost project for financing of ecological business functioning.
2. Formation of a cash flow plan necessary for financing the enterprise's activities.
3. Features of creating the "Operating expenses (without labor costs)" report.
4. Peculiarities of the formation of the "Initial costs" report.
5. Peculiarities of the formation of the "Sources of funding and expenses" report.

Learning outcomes:

To know: features of the formation of the cost project for ecological business; the procedure for drawing up a cash flow plan necessary for the company's activities; mechanisms for attracting funds from various funding sources; methods of project analysis and assessment of the borrower's solvency

To be able to: generate monthly reports on the project in terms of operating costs, initial costs and sources of financing using an Excel spreadsheet

1. Формування проєкту витрат на фінансування функціонування екологічного бізнесу

Екологічна політика має спиратися на цілісну оцінку економічного ресурсу забезпечення життєдіяльності і розвитку суспільства та екологічного ресурсу підтримання функціонування і відтворення природного середовища життєдіяльності не тільки людини, а й живих істот, усіх складових біосфери. Це потребує від державних інституцій, посадових осіб, усього суспільства особливого розуміння і дій щодо застосування екосистемного підходу в практиці державного планування й управління національного розвитку та життєдіяльності.

Мета реалізації національної екологічної політики полягає в стабілізації і поліпшенні екологічного стану навколишнього природного середовища України та здійснення Національних планів дій з охорони навколишнього природного середовища шляхом переходу до сталого розвитку економіки та впровадження екологічно збалансованої системи природокористування.

Національна екологічна політика базується на таких принципах:

– рівності трьох складових розвитку держави (економічної, екологічної, соціальної), що зумовлює орієнтування на пріоритети стійкого розвитку, врахування екологічних наслідків під час прийняття економічних рішень;

– екологічної відповідальності, який потребує запровадження відповідальності за будь-які порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

– запобігання, що передбачає аналіз і прогнозування екологічних ризиків, які ґрунтуються на результатах державної екологічної експертизи, а також проведення державного моніторингу навколишнього природного середовища;

– інтеграції питань охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів (екологічних цілей) у секторальну політику на тому ж рівні, що й економічні та соціальні цілі;

– запровадження для забруднювача стимулів щодо зниження рівня негативного впливу на навколишнє природне середовище та повної відповідальності користувача за стан наданих йому у користування природних ресурсів, а також зменшення впливу його діяльності (бездіяльності) на стан цього середовища;

– партнерства та залучення до реалізації політики усіх заінтересованих сторін, який наголошує, що лише шляхом спільного розв'язання нагальних проблем можливо забезпечити успішну реалізацію екологічної політики;

– використання найкращих технологій і знань активів щодо розроблення, оцінювання та впровадження завдань і заходів екологічної політики на основі найкращих наявних, доступних технологій, що є ефективними та економічно вигідними.

Нормативно-правові екологічні інструменти спрямовані на створення юридичної основи управління якістю навколишнього середовища, нормативного зв'язку з різними механізмами даної системи, а також на здійснення правового регулювання суспільних відносин із врахуванням оптимального поєднання екологічних та економічних інтересів у соціально-економічному розвитку суспільства.

Їх стратегічне призначення полягає у зниженні небезпеки від заподіяної шкоди навколишньому середовищу та здоров'ю населення; обмеження та припинення таких видів господарської діяльності, які шкодять екосистемам і довкіллю; упровадження найефективніших методів господарювання та використання природних ресурсів на базі єдиних еколого-економічних стандартів, показників, нормативів і вимог; включення асигнувань на охорону навколишнього природного середовища у виробничі витрати; віднесення робіт із захисту навколишнього середовища до соціально-економічної діяльності.

Нормативно-правове забезпечення регламентує **еколого-правовий статус суб'єктів природокористування** за напрямками діяльності суб'єктів поділяється на чотири види:

1) еколого-правовий статус щодо використання природних ресурсів;

2) еколого-правовий статус щодо запобігання негативного впливу екологічно небезпечної діяльності даного суб'єкту на довкілля;

3) еколого-правовий статус щодо запобігання негативному впливу екологічних загроз на діяльність суб'єктів;

4) еколого-правовий статус щодо взаємодії суб'єкта з державними екологічними органами.

Загальний еколого-правовий статус підприємств як суб'єктів природокористування та джерел екологічної небезпеки водночас, визначає Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» та Господарський кодекс України.

Якщо оцінювати ефективність існуючої системи економічних інструментів природокористування за критеріями екологічної доцільності й поліпшення якості довкілля, то слід підкреслити його низьку нерезультативність щодо розв'язання проблеми збереження навколишнього природного середовища та неспроможність забезпечити екологічно сприятливі умови господарювання. Але якщо оцінювати ефективність існуючого економічного механізму природокористування за критерієм наповнення державного бюджету (критерієм доходності), то слід підкреслити його безумовну результативність як дієвого засобу досягнення національно значної цілі – задоволення фінансових потреб держави.

Починаючи з 2000 р., в Україні спостерігається досить стабільна тенденція зростання бюджетних надходжень від зборів/платежів за природокористування. Розгортання цієї тенденції насамперед свідчить про активізацію фіскальної функції нинішньої системи екологічного оподаткування, про посилення її значимості як засобу наповнення державного бюджету. Крім того, зазначена тенденція безумовно засвідчує зміцнення реальних джерел фінансування природоохоронної діяльності.

Основні проблеми дієвості економічних інструментів реалізації національної екологічної політики полягають у такому:

- низька економічна ефективність інструментів реалізації національної екологічної політики через застарілу нормативноправову базу регулювання, систему оподаткування рентного доходу від використання природних ресурсів;

- переважна фіскальна спрямованість системи стягнення екоресурсних платежів;

- відсутність впливу економічних інструментів екологічного регулювання на екологікоконструктивну поведінку забруднювачів щодо запобігання нераціонального використання природних ресурсів, стимулювання ресурсозбереження;

- слабка реалізація мотиваційної функції економічних інструментів реалізації національної екологічної політики до впровадження господарюючими суб'єктами найкращих природозберігаючих існуючих технологій, досягнень НДДР щодо зниження питомої ваги продукції зі шкідливим вмістом, зростання обсягів виробництва нової, екологічно чистої продукції;

- нерозвиненість (інколи – просто зародковий стан) впровадження деяких економічних інструментів екологічного регулювання, класичних для ринкових економік, що зменшує економічний інтерес господарюючих суб'єктів до здійснення природоохоронних заходів.

Актуальність ведення екологічного бізнесу, зокрема, у сфері переробки відходів, полягає в наступному. Першою причиною є значення цього бізнесу для країни, адже сьогодні питання сміттєзвалищ є особливо гострим в сучасних умовах; без налагодженого процесу переробки побутових відходів буде стрімко збільшуватися площа полігонів, число сміттєспалювальних заводів буде тільки рости, забруднюючи навколишнє середовище і наближаючи екологічну катастрофу. По-друге, це прибутковий бізнес. У багатьох розвинених країнах переробка відходів – це успішний бізнес, в основі якого поняття про те, що сміття – унікальний ресурс. Люди готові платити і за продаж, і за його покупку.

Головна особливість сміттевого сировини полягає в тому, що його запаси практично невичерпні. В середньому одна людина виробляє близько 300 кг відходів (за рік), тому якщо перерахувати цю цифру для мільйонного міста чи області актуальність цієї бізнес-ідеї не викликає сумнівів. Вона не перестане бути такою, поки людство виробляє відходи.

Бізнес-план підприємства, що працює у сфері переробки відходів, має враховувати як переваги, так і недоліки такої діяльності. До **переваг** можна віднести:

- постійне збільшення обсяг виробництва «сировини»;
- актуальність проблеми, яка полягає не лише в погіршенні екологічної ситуації, а й в піднятті цього питання на міжнародному рівні;
- перспективи розвитку;
- рентабельність близько 60-80%.

Недоліки:

- бюрократія і особливості законодавства;
- дороге обладнання;
- конкуренція;
- низька культура сортування сміття.

Окрім того перед початком бізнесу, необхідно визначитися з методом переробки сировини. Сьогодні підприємці успішно використовують такі технології, як:

- компостування (для біологічних відходів);
- брикетування (для твердих побутових відходів – ТПВ);
- піроліз (температурна обробка сміття з метою отримання вторинних продуктів);
- пресування тощо.

Найприбутковішими є такі продукти, як папір і пластик. Їх можна утилізувати з рентабельністю близько 60%. Основа бізнесу на смітті – збір і сортування сировини.

Спершу потрібно почати співпрацю з будівельними організаціями, які зводять нові житлові комплекси; знайти постачальників серед підприємств, які утилізують залишки і відбраковану продукцію; розпочати співпрацю з комунальними установами тощо.

Для початку роботи підприємства, що працює у сфері переробки відходів, необхідно:

- визначити основний напрям роботи (збір, переробка, сортування тощо);
- підготувати дозвільні документи;
- провести організаційні заходи (підбір місця і приміщення, закупівля обладнання);
- здійснити підбір та працевлаштування персоналу;
- знайти покупців для кінцевого продукту.

Для оформлення документів потрібно обрати оптимальну форму організації бізнесу. Це може бути приватне підприємство або юридична особа. Для реєстрації та початку діяльності потрібно оформити ряд документів, а саме: ліцензію Мінекології, проектну документацію, на основі якої можна отримати дозвіл на роботу в комунальній службі, СЕС, водному господарстві, пожежників. Додатково може знадобитися оформлення реєстрових карт відходів.

Ще один важливий момент – пошук приміщення для здійснення діяльності.

Залежно від планованої виробничої діяльності, бізнес може базуватися на зборі і подальшому перепродажі вторсировини або на його циклічній переробці. Виходячи з цього необхідно підібрати відповідне обладнання: сортувальна машина, подрібнювач, прес, баки для сортування та зберігання вторсировини, магніт і тд. Ціна обладнання залежить від складності та країни виробництва.

Для роботи невеликого цеху по переробці одного типу продукції знадобиться штат з 3-4 чоловік. Якщо ж планується велике виробництво, буде потрібно не менше 30-40 осіб, які працюватимуть позмінно. До переліку витрат також потрібно включити комунальні платежі, податки та оренду приміщення, а також інші витрати.

Приклади варіантів екологічного бізнесу

1. Вивіз сміття.
2. Збір і сортування сміття.
3. Вторинна переробка.
4. Розміщення і зберігання відходів.

Таким чином, виходячи з того, що щорічно на одного жителя планети припадає близько 300 кг сміття, актуальність переробки ТПВ щорічно зростає. Цією тенденцією можна скористатися для свого благополуччя і відкриття бізнесу у даній сфері, прибутковість якого залежить від початкових капіталовкладень, конкуренції і обраного напрямку роботи (збір, переробка або зберігання).

2. Формування плану грошових потоків, необхідних для фінансування діяльності підприємства

Згідно П(С)БУ 4 під **грошовими потоками** розуміють надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Грошові кошти включають кошти в касі й на рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій підприємств.

Еквівалентами грошових коштів є короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертовані у відому суму коштів і мають незначний ризик щодо зміни вартості. Такими еквівалентами є високоліквідні інвестиції в цінні папери на строк, що не перевищує 3 місяці (казначейські векселі, депозитні сертифікати тощо).

Скільки інвестицій (капітальних та/або кредитних) необхідно для того, щоб покривати “операційні збитки” до того моменту, як підприємство стане беззбитковим?

Бюджет руху грошових коштів є одним з найважливіших фінансових інструментів для будь-якого підприємства. Бюджет руху грошових коштів дозволяє зменшити витрати та швидко відслідковувати проблеми. Крім того, це основний інструмент для визначення розміру капіталовкладень у підприємство для того, щоб забезпечити його ефективну роботу.

Кожний бюджет руху грошових коштів складається з чотирьох частин:

- ✓ Баланс готівки на початок періоду
- ✓ Надходження коштів
- ✓ Витрати коштів
- ✓ Баланс готівки на кінець періоду

Бюджети грошових коштів бувають щоденні, щотижневі або щомісячні.

Надходження коштів можна поділити за джерелами:

- ✓ Продаж за готівку
- ✓ Кошти від продажу у кредит
- ✓ Кошти, отримані від боржників (дебітори)
- ✓ Кошти від продажу основних фондів (наприклад, обладнання)
- ✓ Інвестиції (вклади власного капіталу або кредитні надходження)
- ✓ Інші кошти (плата за ліцензію, комісійні, повернення податку тощо)

Відтік грошових коштів можна поділити на типи:

- ✓ Покупки за готівку
- ✓ Виплати за покупки, зроблені у кредит раніше
- ✓ Заробітна плата
- ✓ Загальні витрати
- ✓ Придбання обладнання
- ✓ Податки

✓ Виплата кредитів

Рух коштів підприємства відображається в звіті про рух грошових коштів у розрізі трьох видів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової.

Чистий грошовий потік від операційної діяльності характеризує величину виручки від реалізації продукції, яка залишається в розпорядженні підприємства в певному періоді після здійснення всіх грошових видатків операційного характеру. Він виступає критерієм оцінки внутрішнього потенціалу фінансування підприємства.

Джерелами операційного чистого грошового потоку є чистий прибуток, амортизаційні відрахування і приріст зобов'язань. Напрямами використання операційного чистого грошового потоку є виплата дивідендів, погашення заборгованості, фінансування інвестицій, формування резервів.

Згідно з міжнародними стандартами складання звітності і вітчизняними П(С)БО сплата відсотків за користування позиками належать до операційного грошового потоку.

Чистий грошовий потік від операційної діяльності розраховується з використання прямого і непрямого методів.

При використанні прямого методу чистий грошовий потік від операційної діяльності розраховується як різниця між вхідними та вихідними грошовими потоками, що мають безпосереднє відношення до операційної діяльності підприємства.

При використанні непрямого методу визначення чистого грошового потоку від операційної діяльності використовується зворотній до прямого методу розрахунок, а вихідною величиною виступають фінансові результати від операційної діяльності.

Алгоритм розрахунку операційного чистого грошового потоку за прямим методом:

(+)	Грошові надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
(-)	Грошові виплати постачальникам за сировину, матеріали, послуги тощо
(-)	Грошові видатки на утримання персоналу
(+)	Інші грошові надходження, які не належать до інвестиційної та фінансової діяльності
(-)	Інші грошові видатки для покриття операційних витрат, які не стосуються інвестиційної та фінансової діяльності
(-)	Сплата процентів за користування позичками
(-)	Сплата податків на прибуток
=	Операційний чистий грошовий потік

Алгоритм розрахунку операційного чистого грошового потоку з використанням непрямого методу:

(+)	Чистий прибуток від операційної діяльності
(+)	Витрати, не пов'язані з грошовими виплатами
(-)	Доходи, не пов'язані з грошовими виплатами
(-)	Приріст оборотних активів (крім грошових коштів, їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій, інших статей неопераційних оборотних активів)
(+)	Зменшення оборотних активів (крім грошових коштів, їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій, інших статей неопераційних оборотних активів)
(-)	Зменшення поточних зобов'язань, у тому числі відсотки (крім короткострокових кредитів банків та інших статей, не пов'язаних з операційною діяльністю)
(+)	Збільшення поточних зобов'язань, у тому числі відсотки (крім короткострокових кредитів банків та інших статей, не пов'язаних з операційною діяльністю)
=	Операційний чистий грошовий потік

Непрямий метод дозволяє провести усі розрахунки на основі даних зовнішньої фінансової звітності, тому він широко застосовується для оцінювання кредитоспроможності підприємства та його інвестиційної привабливості.

Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності розраховується в наступному порядку:

(+)	Реалізація фінансових інвестицій (довгострокових), необоротних активів (майнових комплексів)
(+)	Отримані проценти, дивіденди
(+)	Інші надходження (наприклад, надходження грошових коштів від ф'ючерсних, форвардних контрактів, опціонів тощо)
(-)	Придбання фінансових інвестицій, необоротних активів (майнових комплексів)
(-)	Інші платежі (виплати грошових коштів за ф'ючерсними, форвардними контрактами, опціонами тощо за винятком випадків, коли такі контракти укладаються для операційної діяльності підприємства або класифікуються як фінансова інвестиція)
(=)	Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності

Порядок розрахунку чистого грошового потоку від фінансової діяльності наступний:

(+)	Надходження власного капіталу
(+)	Отримані позички (довгострокові)
(+)	Інші надходження
(-)	Погашення позичок
(-)	Сплачені дивіденди
(-)	Інші платежі (грошові видатки, спрямовані для викупу раніше випущених акцій підприємства тощо)
(=)	Чистий рух коштів від фінансової діяльності

Чистий грошовий потік підприємства за звітний період розраховується як арифметична сума усіх грошових потоків від усіх видів діяльності. Він дорівнює приросту грошових коштів та їх еквівалентів за означений період.

Негрошові операції – це операції, які не потребують використання грошових коштів або їхніх еквівалентів, наприклад, бартерні операції, надходження основних засобів на умовах фінансового лізингу, перетворення зобов'язань на власний капітал.

Негрошові операції не включаються до звіту про рух грошових коштів.

Внутрішні зміни у складі грошових коштів та їх еквівалентів не відображаються у звіті про рух грошових коштів. Наприклад, надходження коштів з банку до каси підприємства не розглядається як рух грошових коштів у результаті операційної діяльності.

Для складання звіту про рух грошових коштів звичайно використовують показники балансу, звіту про фінансові результати та дані аналітичного бухгалтерського обліку.

Процес складання звіту про рух грошових коштів включає п'ять основних етапів:

Етап 1. Визначення зміни залишків грошових коштів та їх еквівалентів

Етап 2. Визначення руху грошових коштів у результаті операційної діяльності

Етап 3. Визначення руху грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності

Етап 4. Визначення руху грошових коштів у результаті фінансової діяльності

Етап 5. Подання отриманої інформації у формі звіту про рух грошових коштів.

Грошові потоки підприємства характеризуються незбалансованістю обсягів і нерівномірністю надходжень і виплат коштів у розрізі окремих часових інтервалів. З одного боку, це може призвести до тимчасового дефіциту грошових коштів, з іншого - до виникнення значних обсягів тимчасово вільних грошових коштів. Тому основною метою управління грошовими потоками є забезпечення синхронності і збалансованості позитивних і негативних потоків за часом виникнення та обсягом, що дозволить підтримувати достатній рівень платоспроможності та фінансової стійкості, а також ефективно використовувати тимчасово вільні кошти.

Основний внесок у формування фінансових результатів і грошових потоків промислового підприємства вносить його операційна діяльність. Коли грошовий потік зменшується або перекидається повністю, виникає явище неплатоспроможності.

3. Особливості формування звіту «Операційні витрати (без витрат на оплату праці)»

Основна складова виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) – це прямі витрати на їх виробництво. Причому серед прямих витрат найбільшу питому вагу зазвичай мають матеріальні витрати та витрати на оплату праці.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (Затверджено наказом Міністерства України від 20.10.1999 р. № 246).

Загальні положення

1. П(с)БО визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.

2. Норми цього П(с)БО застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім банків, бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності).

3. П(с)БО 16 застосовується до обліку витрат за будівельними контрактами з урахуванням особливостей їх визнання і складу, установлених П(с)БО 18 «Будівельні контракти».

4. Терміни, що наведені в П(с)БО, мають таке значення:

Елемент витрат — сукупність економічно однорідних витрат.

Прямі витрати — витрати, що можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Нормальна потужність — очікуваний середній обсяг діяльності, що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

Об'єкт витрат — продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

5. Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

6. Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

7. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

8. Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами.

9. Не визнаються витратами й не включаються до звіту про фінансові результати:

9.1. Платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо.

9.2. Попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг.

9.3. Погашення одержаних позик.

9.4. Інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам, наведеним у пункті 6 цього Положення (стандарту).

9.5. Витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

9.6. Балансова вартість валюти.

10. Собівартість реалізованих товарів визначається за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

11. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

До **виробничої собівартості** продукції (робіт, послуг) включаються:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Виробнича собівартість продукції зменшується на справедливую вартість супутньої продукції, яка реалізується, та вартість супутньої продукції в оцінці можливого її використання, що використовується на самому підприємстві.

Перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) установлюються підприємством.

12. До складу прямих матеріальних витрат включається вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу вироблюваної продукції, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат. Прямі матеріальні витрати зменшуються на вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва, які оцінюються у порядку, викладеному в пункті 11 цього Положення (стандарту).

13. До складу прямих витрат на оплату праці включаються заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

14. До складу інших прямих витрат включаються всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація, втрати від браку, які складаються з вартості остаточно забракованої з технологічних причин продукції (виробів, вузлів, напівфабрикатів), зменшеної на її справедливую вартість, та витрат на виправлення такого технічно неминучого браку.

15. До складу загальновиробничих витрат включаються:

15.1. Витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо; відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо).

15.2. Амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення.

15.3. Амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення.

15.4. Витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення.

15.5. Витрати на вдосконалення технології й організації виробництва (оплата праці та відрахування на соціальні заходи працівників, зайнятих удосконаленням технології й організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі; витрати матеріалів, купівельних комплектуючих виробів і напівфабрикатів, оплата послуг сторонніх організацій тощо).

15.6. Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень.

15.7. Витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу; відрахування на соціальні заходи, медичне страхування робітників та апарату управління виробництвом; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг).

15.8. Витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього природного середовища.

15.9. Інші витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів зі складів до цехів і готової продукції на склади; нестачі

незавершеного виробництва; нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах; оплата простоїв тощо).

16. Загальновиробничі витрати поділяються на постійні і змінні.

До **змінних загальновиробничих витрат** належать витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо), виходячи з фактичної потужності звітного періоду.

До постійних загальновиробничих витрат відносяться витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) при нормальній потужності. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у періоді їх виникнення. Загальна сума розподілених та нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може перевищувати їх фактичну величину.

Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат установлюються підприємством.

17. Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

18. До адміністративних витрат відносяться такі загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством:

- загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо);

- витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;

- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона);

- винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);

- витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, телекс, факс тощо);

- амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;

- витрати на врегулювання спорів у судових органах;

- податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);

- плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків, а також витрати, пов'язані з купівлею-продажем валюти;

- інші витрати загальногосподарського призначення.

19. Витрати на збут включають такі витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг):

- витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції;

- витрати на ремонт тари;

- оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут;

- витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);

- витрати на передпродажну підготовку товарів;

- витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;

- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);
- витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;
- витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;
- витрати на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігається на складі підприємства;
- витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів (філій, представництв) підприємства;
- інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг.

До складу витрат на збут у торговельних організаціях включаються витрати обігу, за винятком витрат, наведених у пунктах 18, 20 і 27 цього Положення (стандарту).

20. До інших операційних витрат включаються:

- витрати на дослідження та розробки відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»;
- абзац третій пункту 20 виключено
- собівартість реалізованих виробничих запасів, яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості та витрат, пов'язаних з їх реалізацією;
- сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;
- втрати від операційної курсової різниці (тобто від зміни курсу валюти за операціями, активами і зобов'язаннями, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства);
- втрати від знецінення запасів;
- нестачі й втрати від псування цінностей;
- визнані штрафи, пеня, неустойка;
- витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;
- інші витрати операційної діяльності.

21. Витрати операційної діяльності групуються за такими економічними елементами:

- матеріальні затрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

22. До складу елемента «Матеріальні затрати» включається вартість витрачених у виробництві (крім продукту власного виробництва):

- сировини й основних матеріалів;
- купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів;
- палива й енергії;
- будівельних матеріалів;
- запасних частин;
- тари й тарних матеріалів;
- допоміжних та інших матеріалів.

Вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва, не включається до елемента операційних витрат «Матеріальні затрати».

23. До складу елемента «Витрати на оплату праці» включаються заробітна плата за окладами й тарифами, премії та заохочення, матеріальна допомога, компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату праці.

24. До складу елемента «Відрахування на соціальні заходи» включаються: відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства, відрахування на інші соціальні заходи.

25. До складу елемента «Амортизація» включається сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів.

26. До складу елемента «Інші операційні витрати» включаються витрати операційної діяльності, які не увійшли до складу елементів, наведених в пп. 22 — 25 цього Положення (стандарту), зокрема витрати на відрядження, на послуги зв'язку, плата за розрахунково-касове обслуговування тощо.

27. До фінансових витрат відносяться витрати на проценти (за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями (крім фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати»).

28. Втрати від участі в капіталі є збитками від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, які обліковуються методом участі в капіталі. Приклад розрахунку втрат від участі в капіталі наведено в додатку 2 до цього Положення (стандарту).

29. До складу інших витрат включаються витрати, які виникають під час діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом та/або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг). До таких витрат належать:

- собівартість реалізованих фінансових інвестицій (балансова вартість та витрати, пов'язані з реалізацією фінансових інвестицій);
- втрати від зменшення корисності необоротних активів;
- втрати від безоплатної передачі необоротних активів;
- втрати від неопераційних курсових різниць;
- сума уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій;
- витрати на ліквідацію необоротних активів (розбирання, демонтаж тощо);
- залишкова вартість ліквідованих (списаних) необоротних активів;
- інші витрати діяльності.

30. Податки на прибуток визнаються витратами згідно з П(с)БО 17 «Податок на прибуток».

31. У примітках до фінансової звітності наводиться інформація про:

- склад і суму витрат, відображених у статтях «Інші операційні витрати» та «Інші витрати» Звіту про фінансові результати;
- склад і суму витрат, які не включені до статей витрат Звіту про фінансові результати, а відображені безпосередньо у складі власного капіталу (крім вилучення капіталу та розподілу між власниками).

4. Особливості формування звіту «Початкові витрати»

Витрати власника бізнесу перед початком операцій розглядаються як капітальні витрати і є частиною основи бізнесу. Недоліком цієї системи є те, що власник бізнесу не може отримати негайне податкове відрахування, як він може для інших бізнес-витрат.

Основою будь-якої підприємницької діяльності є ведення бюджету, стратегічне та короткотермінове планування. Лише тоді продукція стає конкурентоспроможною, а компанія розвивається. На першому етапі необхідно визначити напрям діяльності, візію, місії та цілі – як довго-, так і короткострокові; скрупульозно та реалістично оцінити витрати і прогнозовані доходи; деталізувати витрати, чітко визначити собівартість робіт, товарів або послуг; доцільність використання технологій, що допоможуть зменшити витрати та ефективно працювати; контролювати за витратами та виконанням бюджету.

Усі витрати підприємства можна розділити на постійні та змінні. До постійних відносять:

- оренда приміщення;
- комунальні послуги;
- заробітна плата персоналу;
- податки на заробітну плату, інші податки та збори.

Змінні витрати:

- витрати, які залежать від обсягу продукції, кількості виконаних робіт та послуг;
- вартість матеріалів та сировини.

Детальніше різні статті витрат розглянуто в інших питаннях, включених у курс.

5. Особливості формування звіту «Джерела фінансування та витрати»

Основні проблеми фінансування природоохоронної діяльності:

- недосконалість нормативно-правової бази щодо державної підтримки природоохоронної діяльності;
 - недостатнє врахування у видатках визначених пріоритетів і комплексного підходу до вирішення питань в екологічній сфері;
 - недостатня концентрація коштів на пріоритетних напрямках, а розпорошення їх по багатьох фондах, об'єктах і заходах, що не вирішують суттєвих екологічних проблем;
 - слабкий зв'язок між виділенням коштів та отриманням екологічного ефекту.
- Недостатньо розвинута система результативних показників, які характеризують ефективність виконання бюджетних програм природоохоронного спрямування;
- обмежене застосування ринкових механізмів державної підтримки природоохоронних заходів;
 - обмеженість фінансових ресурсів і незначні обсяги поєднання різних джерел фінансування заходів для підвищення ефективності використання коштів на природоохоронні заходи.

Враховуючі різний механізм керуючого впливу держави на процеси взаємодії людини із природним середовищем, виділяють два типи державної екологічної політики: активну екологічну політику та пасивну екологічну політику.

Активна екологічна політика спрямована на поступове зменшення навантаження на довкілля. Для забезпечення цієї тенденції використовуються такі екологічні регулятори, як емісійні нормативи поетапного зниження забруднення НПС, тимчасові дозволи на викиди та ін. Що стосується пасивної екологічної політики, то вона полягає у прояві формування ідеології «стримування зростання забруднення» і передбачає використання здебільшого адміністративно-розпорядчих (регламентаційних) інструментів, екологічних стандартів і норм, різноманітних дозвільних процедур.

Механізм функціонування державної екологічної політики України

У провідних країнах Заходу в даний час використовуються такі **основні інструменти екологічного регулювання**:

- 1) платежі за забруднення оточуючого середовища;
- 2) платежі за користування муніципальними очисними спорудами;
- 3) ресурсні платежі.

Для вичерпних ресурсів застосовуються такі види інструментів:

а) податок на об'єм продажів, який сприяє зниженню темпів вичерплення ресурсу на ранніх етапах, оскільки приводить до підвищення цін на даний ресурс;

б) податок на прибуток, який називають рентним, також сприяє зниженню темпів вичерпання ресурсу природи;

в) ройялті — виплата компаніями уряду певного відсотка вартості ресурсу, що використовується;

4) екологічний податок на продукцію, який являє собою надбавку до ціни продукції, виробництво якої або подальше використання негативно впливає на довкілля, служить засобом витіснення з ринку екологічно «брудних» продуктів і технологій (так, наприклад, по рекомендації Інституту екологічних прогнозів у м. Гейдельберге запропоновано ввести такий податок на тропічну деревину, алюмінієву фольгу, пестициди, синтетичні миючі засоби, бензин і тому подібне);

5) диференціація податків на прибуток;

б) субсидії, які є державною допомогою природокористувачам у проведенні природоохоронних заходів. Існують такі їх види:

а) гранти (стипендії) — безвідплатна фінансова допомога держави підприємству для реалізації великомасштабного проекту по значному зниженню забруднення довкілля;

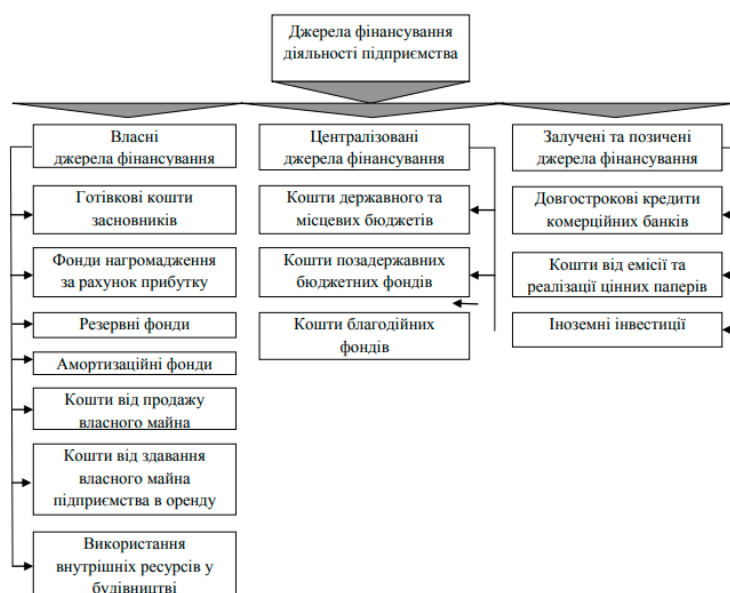
б) м'які позики або низькопроцентні кредити підприємствам на здійснення екологізації виробництва (вдосконалення технологій);

в) податкові пільги (наприклад, податкові знижки на прискорену амортизацію природоохоронного устаткування, зниження податку на механічні транспортні засоби, що використовують види палива що не «забруднюють»);

7) екологічне страхування. У цілому, в розвинених країнах світу знаходять вживання більше 150 різних інструментів, з яких понад 50 % складають різні платежі, близько 30 % — субсидії, останнє доводиться на інші економічні стимул-реакції (екологічне страхування, заставаповоротні платежі й ін.).

Фінансування господарської діяльності – це покриття витрат за рахунок фінансових ресурсів, які акумулювали суб'єкти господарювання і держава. Метою фінансового забезпечення є прийняття фінансових рішень щодо складу та структури джерел фінансування. Від структури та обсягу джерел фінансування залежить ефективність діяльності підприємства,

можливість досягнення стратегічних цілей його розвитку тощо. Серед джерел фінансування підприємства виділяють: власні джерела, бюджетні асигнування, позичені та залучені джерела фінансування.

Джерела фінансування витрат підприємства

Джерела фінансування відображаються у пасиві балансу підприємства, кожне джерело має свою статтю. Так, у I розділі пасиву показується сума власного капіталу підприємства, у II – асигнування з бюджету, у III – довгострокові позики, у IV і V розділах – короткострокові позики та кредиторська заборгованість.

Власний капітал підприємства – це підсумок першого розділу пасиву балансу, тобто перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями. Показник власного капіталу є одним з головних індикаторів кредитоспроможності підприємства, його фінансової незалежності, фінансової стійкості та стабільності.

Складовими власного капіталу є:

- статутний капітал – сума засобів, внесена засновниками для забезпечення статутної діяльності підприємства;
- пайовий капітал – сума пайових внесків засновників підприємств (формується колективними підприємствами, підприємствами споживчої кооперації, кредитними спілками);
- додатковий капітал – сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість (емісійний дохід акціонерних підприємств);
- інший додатковий капітал – сума дооцінки необоротних активів та вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних і фізичних осіб;
- резервний капітал – сума резервів, створених підприємством відповідно до чинного законодавства за рахунок чистого прибутку;
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – сума прибутку, яка реінвестована у підприємство, або сума непокритого збитку. Це прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства, після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу;
- неоплачений капітал – зменшує величину власного капіталу підприємства, оскільки відображає заборгованість власників за внесками до статутного капіталу;
- вилучений капітал – фактична собівартість акцій власної емісії або часток викуплених товариством у його власників з метою перепродажу, анулювання чи розповсюдження серед своїх працівників.

Власний капітал підприємства формується за рахунок зовнішніх і внутрішніх джерел фінансування.

Дискусійним є питання віднесення до внутрішніх джерел фінансування витрат грошових надходжень від інвестиційної діяльності, зокрема, процентів, дивідендів, виручки від реалізації необоротних активів, фінансових інвестицій тощо.

Основними перевагами використання власного капіталу є:

- простота залучення;
- більш висока здатність генерувати прибуток у всіх сферах діяльності;
- забезпечення фінансової стійкості розвитку підприємства, його платоспроможності в довгостроковому періоді та відповідно зниження ризику банкрутства.

Коефіцієнти оцінки власних джерел фінансування наведено в табл.

№ з/п	Коефіцієнт	Формула розрахунку	Формула за статтями форм фінансової звітності	Рекомендоване Значення	Зміст коефіцієнту
1	фінансової незалежності (автономії)	$K_n = \frac{BK}{A}$ (1.1) де: BK- власний капітал; A – активи	$K_n = \frac{\phi 1(380)}{\phi 1(280)}$	0,5-0,7	характеризує частину коштів, вкладену власниками в майно, визначає ступінь належності від кредиторів
2	фінансової стійкості	$K_{cm} = \frac{BK + ДЗ}{A}$ (1.2) де: ДЗ – довгострокові зобов'язання	$K_{cm} = \frac{\phi 1(380 + 480)}{\phi 1(280)}$	0,5-0,7	показує питому вагу джерел фінансування, які підприємство може використовувати в своїй діяльності тривалий час
3	маневреності власного капіталу	$K_m = \frac{OA - ПЗ}{BK}$ (1.3) де: OA - оборотні активи; ПЗ - поточні зобов'язання	$K_m = \frac{\phi 1(260 - 620)}{\phi 1(380)}$	0,4-0,6	показує, яку частину власного капіталу вкладено у фінансування поточної діяльності (в оборотні кошти)
4	оборотності власного капіталу	$K_{обвк} = \frac{ЧД}{(BK_{нов} + BK_{кв})/2}$ (1.4) де: ЧД – чистий дохід	$K_{обвк} = \frac{\phi 2(070)}{\phi 1[(380(3)) + (380(4))]/2}$	Збільшення	показує скільки гривень чистого доходу припадає на одну гривню власного капіталу
5	рентабельності власного капіталу	$K_{рвк} = \frac{ЧП(абоЧЗ)}{(BK_{нов} + BK_{кв})/2}$ (1.5) де: ЧП – чистий прибуток ЧЗ – чистий збиток	$K_{рвк} = \frac{\phi 2(202 \text{ або } 225)}{\phi 1[(380(3)) + (380(4))]/2}$	Збільшення	показує скільки гривень чистого прибутку (або збитку) заробила кожна гривня, вкладена власниками підприємства

Зовнішніми джерелами фінансування витрат підприємств можуть бути комерційні банки, небанківські фінансові установи (страхові компанії, довірчі товариства, інвестиційні фонди, інвестиційні компанії, пенсійні фонди), приватні фірми, урядові і регіональні програми, продаж акцій, кошти родичів і друзів та ін. Кожен вид зовнішнього фінансування витрат підпадає під одну з двох категорій: фінансування шляхом отримання позик і фінансування шляхом випуску акцій. Як правило, фінансування з допомогою позик вимагає майнового забезпечення позики (автомобіль, дім, земля, коштовності тощо). Фінансування з допомогою випуску акцій, як правило, не вимагає забезпечення і дає інвестору право на частку власності. Отже, не треба змішувати довгостроковий кредит із залученням коштів шляхом продажу акцій.

Коефіцієнти оцінки позичених і залучених джерел фінансування наведено в табл.

№ з/п	Коефіцієнт	Формула розрахунку	Формула за статтями форм фінансової звітності	Рекомендоване Значення	Зміст коефіцієнту
1	концентрації позиченого та залученого капіталів	$K_k = \frac{ПК + ЗК}{A}$ (1.6) де: ПК- позичений капітал; ЗК – залучений капітал	$K_k = \frac{\phi 1(430 + 480 + 620 + 630)}{\phi 1(280)}$	0,3-0,5	показує частку позичених та залучених коштів вкладено у майно підприємства
2	структури позиченого та залученого капіталів	$K_{cmp} = \frac{ЗК}{ПК + ЗК}$ (1.7)	$K_{cmp} = \frac{\phi 1(620)}{\phi 1(430 + 480 + 620 + 630)}$	< 0,5-0,6	показує яку частку в загальній сумі позичених та залучених коштів становлять залучені кошти
3	фінансової стабільності	$K_{ф.с} = \frac{BK}{ПК + ЗК}$ (1.8) де: BK – власний капітал	$K_{ф.с} = \frac{\phi 1(380)}{\phi 1(430 + 480 + 620 + 630)}$	> 1	показує можливість забезпечити заборгованість власними коштами